

HALINA JAKUBOWICZ

WSP w Bydgoszczy

POZIOM MOWY DZIECKA SZEŚCIOLETNIEGO

Jednym z zadań przedszkola jest rozwijanie u dzieci komunikatywnych wypowiedzi wielozdaniowych czyli mowy powiązanej. Małgorzata Karwowska-Struczyk określa mowę powiązaną jako "kilkuzdaniową wypowiedź na określony temat bez interwencji i słuchania - opis jakiegoś zdarzenia, opowiadanie, itp.,..."¹.

W praktyce wychowania przedszkolnego zadania związane z rozwijaniem umiejętności wielozdaniowego wypowiadania się dziecka zaliczane są do bardzo trudnych. Wymagają one od nauczyciela systematycznej pracy metodycznej zmierzającej nie tylko do wyrabiania umiejętności poprawnego formułowania wypowiedzi, ale również sprzyjającej aktywności myślenia i doskonaleniu sprawności umysłowych. Stąd też nauczyciel organizując różnorodną działalność wychowawczą musi zdawać sobie sprawę z łączności zadań dydaktycznych dotyczących rozwoju mowy i myślenia. W programie pracy wychowawczo-dydaktycznej ujęte są one w hasło - "Wyrabianie umiejętności komunikatywnego wypowiadania się i doskonalenia sprawności poznawczych".

Do podstawowych zadań dotyczących kształcenia mowy i myślenia dzieci sześcioletnich zaliczyć należy:

- wzbogacanie i uściślenie słownika dzieci,
- wyrabianie umiejętności poprawnego budowania zdań i posługiwania się nimi w mowie wiązanej,
- doskonalenie mowy komunikatywnej, poprawnej pod względem gramatycznym i artykulacyjnym,
- kształcenie umiejętności dokonywania prostych operacji umysłowych: porównywania, klasyfikowania, uogólniania i odnajdywania związków przyczynowo-skutkowych,
- wdrażanie do posługiwania się pojęciami ogólnymi².

Kształtując i doskonaląc mowę dziecka opieramy się na języku mówionym. Każde jednak dziecko posiada własny zasób doświadczeń ży-

ciowych, a tym samym inny zasób słownictwa, co nie sprzyja pracy zespołowej. Dzieci często przestają aktywnie uczestniczyć w zajęciu. W tej sytuacji zadaniem nauczyciela jest stworzenie warunków, które sprzyjałyby kształtowaniu mowy.

Z obserwacji wynika, że dzieci wypowiadają się chętnie, gdy mają o czym mówić i istnieje ku temu okazja. Jeśli nauczyciel stworzy okazję do zdobycia ciekawych przeżyć, doświadczeń, interesujących wiadomości, to tym samym zaktywizuje myślenie dzieci i zachęci je do wypowiedzenia.

Drugim z kolei warunkiem wyzwalającym aktywność słowną dziecka jest znajomość znaczeń słów i umiejętność posługiwania się nimi w wypowiedzi. Najczęściej spotykanym w praktyce sposobem rozwijania słownika dziecka jest objaśnianie niezrozumiałych słów, które ogranicza się do ustalenia bezpośredniej relacji między nazwą a jej desygnatem. Nie sprzyja to bogaceniu czynnego słownika dziecka. Opanowanie słowa powinno przebiegać w trzech etapach:

- a/ wprowadzenie słowa,
- b/ utrwalenie znaczenia słowa w toku różnorodnej działalności dziecka,
- c/ czynne posługiwanie się nim w wypowiedzi.

Pożądane jest także poznanie słów oznaczających pojęcia nadrzędne, takie jak: nazwy ogólne przedmiotów, stosunków przestrzennych, czasowych, nazwy oznaczające abstrakcyjne przedmioty, zjawiska, stany, czynności i cechy. Dziecko, aby mogło swobodnie wypowiadać się, musi dysponować dostatecznie bogatym słownikiem zarówno biernym, jak i czynnym.

Podstawowe znaczenie dla rozwijania mowy powiązanej ma kształcenie u dzieci umiejętności formułowania zdania. Wyrabianiu tej umiejętności sprzyjają przede wszystkim swobodne rozmowy i opowiadania dzieci. Kierując nimi należy zwrócić uwagę na to, by nie wprowadzać i nie utrzymywać sztucznych struktur zdaniowych tzw. zdań sprzężonych, tzn. powtarzania w odpowiedzi części pytania.

Do ćwiczeń zapobiegających mechanicznej przebudowie zdania pytającego nauczyciela na odpowiedź pełnozdanową St. Kowalski zalicza:

- a/ wywołanie rozmowy między dziećmi i nauczycielem,
- b/ stworzenie w toku rozmowy warunków sprzyjających swobodnemu wypowiedzeniu się dzieci w jednym albo więcej zdaniach,
- c/ uczenie formułowania poprawnych zdań w rozmowach z dziećmi³.

Równocześnie autor wskazuje na znaczenie pytań porównawczych i przeciwstawnych. Tego rodzaju pytania zmuszają dzieci do odpowiedzi pełnozdanowych. Usprawniając i doskonaląc budowę zdań wypowiedzianych przez nie pomagamy im jednocześnie w usprawnianiu myślenia.

W miarę rozwoju umiejętności precyzowania myśli w formie zdania wzrasta swoboda wypowiedzi dzieci. Dziecko pod wpływem nowych doświadczeń odczuwa potrzebę podzielenia się nimi. Potrafi swobodnie wypowiadać się o tym, co robi. Zaczyna posługiwać się wszystkimi częściami mowy, różnymi formami zdań pojedynczych a nawet złożonych. Jego wypowiedzi cechuje spontaniczność. Jest to moment, w którym nauczyciel realizuje zadania związane nie tylko z mową sytuacyjną, ale także konkretno-wyobrażeniową. Wykorzystując doświadczenia językowe dziecka może przystąpić do kształtowania wypowiedzi wielozdanowych. Wymagają one przejrzystego, logicznego układu wypowiedzi, prawidłowo powiązanych konstrukcji składniowych, stosowania odpowiednich form językowych, umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego. Ćwiczenia w zakresie kształtowania mowy powiązanej mogą być organizowane w sytuacjach dowolnych i w sytuacjach obowiązkowych. Związane są z wypowiedziami dzieci na tematy dowolne, wybrane przez nie oraz proponowane przez nauczyciela. Następnym etapem są opowiadania na temat obrazka, historyjek obrazkowych, treści utworu literackiego. Dalszy etap w kształtowaniu mowy powiązanej związany jest z przewidywaniem następstw, zakończenia opowiadania. Podobnym ćwiczeniem jest powtórzenie treści opowiadania nauczycielki. Wyżej wymienione ćwiczenia wdrażają do:

- wzbogacania, utrwalania i precyzowania słownika,
- budowania poprawnych zdań i równoważników zdań,
- właściwego wypowiedziania związków frazeologicznych,
- prawidłowego używania części mowy,
- łączenia zdań w mowie powiązanej,
- ujmowania związków przyczynowo-skutkowych,
- zmian form czasu /teraźniejszy-przyszły/,
- komunikatywności mowy dziecka.

Umiejętność wielozdanowego wypowiedziania się w mowie ustnej zdobyta w przedszkolu stanowi podstawę dalszego kształtowania mowy ustnej i pisanej w szkole podstawowej.

1. Poziom rozwoju mowy dziecka sześciolatniego

Od stopnia opanowania umiejętności posługiwania się językiem, jego pełnego zrozumienia zależy start szkolny wychowanków.

W procesie nauczania szkolnego język pełni funkcję poznawczą. Uczeń zaczyna zdobywać wiedzę nie tylko w bezpośrednim działaniu, ale korzysta również z języka jako środka poznania rzeczywistości. Okres szkolny to okres nabywania coraz większej sprawności w posługiwaniu się poprawnym językiem ojczystym. Podbudową do realizacji tych zadań jest przedszkole. Na nim spoczywa obowiązek przygotowania dziecka do podjęcia obowiązków szkolnych. W warunkach dobrej pracy przedszkola dziecko w zakresie mowy powinno zdobyć umiejętność swobodnego i poprawnego wypowiadania się. Warunki decydujące o swobodzie i poprawności wypowiedzi omawia w swoim artykule S.Guz⁴. Uważa ona, że swoboda wypowiedzi dziecka zależy od zasobności słownikowo-frazeologicznej, sprawności składniowej i sytuacji, w jakiej aktualizuje się mowa. Do warunków decydujących o poprawności wypowiedzi zalicza: poprawność ortofoniczną, artykulacyjno-gramatyczną i logiczną.

Nauczyciel przedszkola kształtując i doskonaląc mowę wielozdaniową dziecka nie może pominąć żadnego z wyżej wymienionych warunków. Kształcenie mowy powiązanej wymaga bowiem systematycznej pracy w wielu kierunkach. Bogaty słownik dziecka sprzyjać będzie zarówno swobodnej rozmowie, jak i rozumieniu wypowiedzi innych ludzi, czy też czytanego tekstu. Opanowanie umiejętności formułowania zdania prostego, a następnie zdań złożonych, przyczynia się do poprawnego posługiwania się nimi w mowie wiązanej i budowania przejrzytych pod względem treści wypowiedzi. Nabyta w praktyce umiejętność prawidłowego posługiwania się formami gramatycznymi decydować będzie nie tylko o zasobie form gramatycznych użytych w wypowiedzi, ale również o wzbogaceniu słownika.

W kształceniu gramatycznej i słownikowej poprawności wypowiedzi dużą rolę odgrywa również wzór wypowiedzi nauczyciela. Od prawidłowej mowy nauczycielki, bogactwa i ścisłości jej słownictwa, umiejętności stosowania akcentów wyrazowych i zdaniowych, modulacji głosu, płynności mówienia - zależeć będzie umiejętność swobodnego i poprawnego wyrażania myśli przez dzieci.

Nie można jednak kształtować mowy dziecka nie znając jej stanu. Zadaniem nauczyciela przedszkola jest stałe poznawanie stanu

mowy swojej grupy dzieci. Uchwycenie różnic w poziomie mowy u poszczególnych dzieci powinno stanowić punkt wyjścia i warunek prawidłowej organizacji zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Troska o prawidłowy rozwój mowy i myślenia indywidualnego dziecka w grupie będzie sprzyjała osiągnięciu dojrzałości do nauki szkolnej wszystkich wychowanków.

Orientację co do różnic w zakresie mowy dziecka nauczyciel może zdobyć w toku ciągłej obserwacji wychowanka w rozmaitych sytuacjach organizowanych w przedszkolu, jak i w toku specjalistycznych badań. Te ostatnie dają możliwość dokładnej oceny poziomu mowy dziecka.

Badania, których wyniki przedstawię, zostały przeprowadzone w maju 1985 roku w grupie dzieci sześciolletnich. Przedszkole, które wybrano jest typowym przedszkolem dzielnicowym. Jego wyposażenie w pomoce dydaktyczne można określić jako dobre. Na terenie przedszkola mieści się ogród przedszkolny podzielony na kąciki zabaw dla poszczególnych grup wiekowych i grządki pod uprawę kwiatów i warzyw.

Nauczyciele pracujący w tym przedszkolu posiadają wykształcenie specjalistyczne. W badanej grupie zajęcia prowadziły dwie nauczycielki. Jedna z nich ma ukończone wyższe studia magisterskie i 3-letni staż pracy, druga studia zawodowe i 25 letni staż pracy. Prowadziły grupę od dwóch lat. Próba objęto 30 sześciolatków, w tym 13 chłopców i 17 dziewczynek. Pochodziły one z następujących rodzin: inteligentnie 11, robotnicze - 19.

Celem badań było ustalenie poziomu mowy dziecka, a tym samym ustalenie stopnia przygotowania do dalszego kształcenia i rozwijania języka w klasie pierwszej. Miały dać one odpowiedź na następujące pytanie: W jakim stopniu dzieci sześciolletnie opanowały umiejętność poprawnego formułowania wypowiedzi? Badania zostały przeprowadzone w oparciu o 4-elementową historyjkę obrazkową "Pożar", w której wyboru dokonała nauczycielka. Zadanie dla dziecka sformułowano następująco: "Przyjrzyj się uważnie historyjce obrazkowej i powiedz jakie wydarzenie ona przedstawia? Wypowiedzi dziecka rejestrowano na taśmie magnetofonowej, a następnie przepisywano je. Ponieważ nauczyciel często stosuje w swej pracy magnetofon, nie zachodziła potrzeba przygotowania dzieci do tej próby.

Uzyskany materiał badawczy poddano analizie pod względem rodzaju zdań oraz zasobu słownictwa użytego w wypowiedziach dzieci.

Seria obrazków zatytułowana "Pożar" przedstawia historyjkę o wy-
raźnych powiązaniach pośrednich. Ujęcie treści historyjki w formie
opowiadania wymaga od dziecka uchwycenia z wyobraźni ogniw pośred-
nich i powiązanie ich z sytuacją przedstawioną na obrazku. Opowia-
dania ułożone przez dzieci były zróżnicowane zarówno w sposobie
ujmowania treści, jak i poprawności językowej. Można je podzielić
na trzy zasadnicze grupy. Do pierwszej grupy /5 dzieci/ zaliczymy
opowiadania obszerne, z elementami narracji, spójne logicznie. Do
drugiej grupy /18 dzieci/ zaliczymy wypowiedzi dzieci opisujące
zdarzenia na kolejnych obrazkach, w których wypowiedziane zdania są
komunikatywne, ale słabo ze sobą powiązane. Trzecia grupa /7 dzie-
ci/ to wypowiedzi, w których dziecko ogranicza się do przypadkowe-
go wypowiedziania tego co w danej chwili spostrzega, bez uwzględnie-
nia logicznego związku między elementami treści.

A oto charakterystyczne wypowiedzi dzieci, które zakwalifikowano do
pierwszej grupy:

1. Kinga S.

"Byli dzieci na wycieczce i przyjechali, zobaczyli, że
się dom pali. Potem chłopiec, który był na rowerze poje-
chał na pocztę i zadzwonił po straż. Straż zobaczyła, że
ludzie niosą wiadra z wodą i oblewają dom, to szybko
straż wyciągnęła węże i szybko polewała dom, żeby się ca-
ły nie spalił. Mama płakała, bo tam mieszkała i jej dom
się spalił. Dzieci będą smutne, bo nie będą miały domu".

2 Piotr G.

"Tutaj jest jak się dom pali. Tam stoi piasek, chłopcy
i dziewczynki patrzą. Patrz tam się dom pali! Potem je-
den chłopiec pojechał zadzwonić po straż, a rower położył
koło poczty. Tam dalej jest poczta. Strażacy jadą, a ludzie
z wodą gaszą dom. Ludzie mówią: Uwaga, uwaga dom się pali!
A tu stoi mama. Zatyka oczy i nie chce na dom patrzeć i że
tam są strażacy. Pali się dalej. Strażacy leją na dom wodę".

Przystępując do analizy wypowiedzi należy zaznaczyć, że dzie-
ci te uczęszczają do przedszkola czwarty rok. Kinga pochodzi z ro-
dziny inteligenckiej, a Piotr robotniczej. Opowiadanie Kingi liczą-
ce 5 zdań - 60 słów jest bardzo komunikatywne. Układ wypowiedzi jest
spójny, a między faktami występują logiczne związki. W swoim opowia-

daniu dziewczynka używa przede wszystkim zdań złożonych współrzędnie dwu- i wieloczłonowych. Nie wszystkie jednak zdania są poprawne pod względem gramatycznym. W swojej wypowiedzi posługuje się prawie wszystkimi częściami mowy, co świadczy o bogactwie słownika. Liczne uzasadnienia, argumentacja, wyciąganie wniosków świadczy o myśleniu przyczynowo-skutkowym.

Opowiadanie Piotra liczące 11 zdań - 63 słowa składa się na przemian z fragmentów narracji czerpanych z wyobraźni oraz z treści wynikającej z obrazka. Nie ma w nim zakończenia akcji, co wiąże się z brakiem umiejętności wyciągania wniosków na podstawie zaobserwowanych związków przyczynowo-skutkowych. Piotr układając opowiadanie posługuje się przede wszystkim zdaniami pojedynczymi rozwiniętymi i dwuczłonowymi zdaniami współrzędnie złożonymi.

W jego wypowiedzi dominują rzeczowniki i czasowniki. Jest to wypowiedź na etapie konkretno-wyobrażeniowym.

Typowymi dla drugiej grupy są wypowiedzi Beaty P. i Pawła B.

1. Paweł B.

"Na tym obrazku widzę, że pali się dom i że patrzą się dzieci, i że mama z córką wyszły z domu. Na drugim rysunku widzę, jak jedzie straż. Dom mocno się pali i że dużo ludzi niesie wiadro z wodą. Dalej widzę, jak strażacy polewają. Mama z dziećmi stoją i zabrały rzeczy, które mogły uratować od pożaru".

2. Beata P.

"Na tym obrazku widzę, jak dziewczynka do góry podniosła rączki za "puliki", a jeden chłopiec pokazuje, że dom się pali i na dziewczynkę pokazuje i na chłopca.

Nie ma chłopca, a pies szczeka, a mama podniosła wysoko ręce. A na drugim, a na drugim obrazku widzę, jak chłopczyk dzwoni po straż pożarną. A na trzecim obrazku widzę, jak straż pożarna jedzie i widzi, jak się pali, a panowie tam są i patrzą, i leją wodą, i biegną z wiadrami, a ogień coraz mocniej się robi. Na ostatnim obrazku widzę, jak zgaszają strażnicy dom. Mamusia wszystko powykladała z domu, a jedna szyba odpada".

Dzieci pochodzą z rodzin inteligenckich. Do przedszkola uczęszczają cztery lata. Paweł ujął swoją wypowiedź w 5 zdaniach - 49 słowach, a Beata 6 zdaniach - 82 słowach. Cechą charakterystyczną obu wypowiedzi jest opis wydarzeń poszczególnych obrazków. Wypowiedzi zbudowane są z długich ciągów, zawierających nie powiązane ze

sobą zdania pojedyncze. Ułożone zdania są w miarę komunikatywne, odzwierciedlają treść obrazków, ale nie są powiązane w logiczną całość. Słownictwo dotyczące przedstawionej problematyki jest ubogie. Również i w tej grupie w mowie dzieci dominują rzeczowniki i czasowniki.

Do grupy trzeciej zakwalifikowano wypowiedzi niekomunikatywne.

Oto przykłady:

1. Ewa G.

"Chłopczyk i dziewczynka i drugi chłopczyk, to stoją i patrzą na drugi dom. I mama wyleciała i dziecko, bo się palił dom. I piesek jest. A tutaj pod drzewem jest rower. Tam jest telefon i chłopczyk dzwoni po straż. A pani i pan piszą coś. A tutaj już straż przyjechał i tutaj już wysiednęli. Tutaj jeszcze się pali dom, a tutaj straże już taką wodą psikają. I tam mama tak się zmartwiła i dzieci też i chłopczyk. Tam jest straż, a tutaj poduszka, wiaderko, wazon, dwa. I taki koszyczek i prześcieradło".

2. Agnieszka S.

"Jak tam stoi domek... chłopiec przyjechał rowerem. Zobaczyły jak się domek pali i chłopiec pokazuje palcem... tu jest poczta... skrzynka na dworze. Rower stoi koło skrzynki... chłopczyk stoi... tutaj chłopczyk dzwoni. Jak tu przyjechali strażaki... jak tu się palił dom... ludzie z wiadrami chodzili i polewali dom... jeszcze tu stali drzewa... jeszcze jeden dom z kominem i oknem... jak tam się paliły okna. Tu strażacy przyjechali, wodą podlewali dom... jak mamusia płacze i chłopiec, i dziewczynka. Poduszka leży na ziemi, płaszcz, dwa garnki".

Ewa G. uczęszcza do przedszkola dwa lata i pochodzi z rodziny inteligentnej. Agnieszka S. uczęszcza do przedszkola cztery lata i pochodzi z rodziny robotniczej.

Analizując wypowiedź Ewy możemy stwierdzić, że treść opowiadania ogranicza się do danych widocznych na obrazkach. Tok myślenia dziewczynki związany jest zasadniczo z zaimkiem przysłówным "tutaj". Wypowiedź dziecka świadczy o ubóstwie słownika - 28 słów, braku umiejętności posługiwania się zdaniem prostym rozwiniętym oraz formami gramatycznymi. Podobnie można scharakteryzować wypowiedź Agnieszki.

Posługuje się ona prostymi zdaniami nierozwiniętymi. Często wylicza jedynie szczegóły bezpośrednio spostrzegane na obrazkach, posługując się słowami "jak" i "jak tu". W wypowiedziach stosuje pauzy, tworząc niespoiste ciągi myślowe. Ma ogromne trudności w stosowaniu poprawnych form gramatycznych.

Powyżej zamieszczone opowiadania trzech grup dzieci wskazują, że poziom umiejętności samodzielnego wypowiadania się na podstawie historyjki obrazkowej jest zróżnicowany. Dzieci układały od 5-12 zdań, wykorzystując do ich budowy ok. 28-29 słów. Naliczniejszą grupę stanowiły dzieci, które nie opanowały umiejętności opowiadania.

W celu ustalenia poziomu rozwoju mowy dziecka sześciolatniego przeanalizowano wypowiedzi dzieci pod kątem struktur gramatycznych⁵.

Tabela 1. Zestawienie poszczególnych struktur gramatycznych w wypowiedziach dzieci sześciolatnich

Struktury gramatyczne	Liczba	%	
Zdania pojedyncze nierozwinięte	49	27,6	
Zdania pojedyncze rozwinięte	44	24,7	
Zdania dwuczłonowe złożone	współrzędne	37	20,8
	podrzędne	16	9,0
Zdania wieloczłonowe jednorodne	współrzędne	15	8,4
	podrzędne	5	2,8
Zdania wieloczłonowe niejednorodne	współrzędne	3	1,7
	podrzędne	4	2,2
Zdania niedokończone	3	1,7	
Równoważniki zdań	2	1,1	
RAZEM	178	100,0	

Analizując dane liczbowe w Tabeli 1 zauważamy, że w wypowiedziach dzieci dominują zdania pojedyncze /93/. Badane sześciolatki rzadziej posługiwały się zdaniami współrzędnie złożonymi /53/ oraz podrzędnie złożonymi /24/. Porównując uzyskane wyniki z badaniami H.Mystkowskiej⁶ i M.Karwowskiej-Struczyk⁷ możemy stwierdzić, że liczba zdań pojedynczych jest zbyt wysoka. Podczas układania opowiadań na podstawie historyjki obrazkowej dzieci posługują się raczej dłuższymi i bardziej zróżnicowanymi zdaniami. Można przypuszczać, że dzieci stosują się do sztywnych reguł wypowiedzania się wymaganych przez nauczyciela. Wskazuje na to liczba dzieci /18 na 30 badanych/ omawiających kolejne obrazki historyjki "Pożar".

Jednym z czynników decydujących o swobodzie wypowiedzania się dziecka jest dostatecznie bogaty słownik. Aby ustalić zasobność słownika badanych dzieci wydzielono z ich wypowiedzi części mowy.

Tabela 2. Części mowy użyte w opowiadaniach dzieci sześcioletnich

Część mowy	Liczba	%
rzeczowniki	438	38,2
czasowniki	308	24,5
spójniki	171	13,5
przyimki	76	6,0
przysłówki	73	5,7
zaimki	71	5,6
liczebniki	40	3,2
przymiotniki	32	2,5
partykuły	10	0,8
OGÓŁEM	1.219	100,0

Przedstawione dane wskazują na niektóre właściwości zasobu wymaganego słownika dziecka sześcioletniego. Słownik ten jest jednostajny, ogranicza się do nazw osób, przedmiotów /38,2/ i czynności /24,5/. Ponadto liczba przyimków i przysłówków określających stosunki i związki między przedmiotami jest stosunkowo niska /11,7/. Niepokojącym jest występowanie małej ilości przymiotników /2,5/. W słowniku dziecka zabrakło również nazw i określeń wynikających z tematyki, np. wóz strażacki, motopompa, gaszenie pożaru itp. Chara-

kterystyczną cechą wypowiedzi dzieci było zbyt częste używanie wyrazów: jak, to, tu, tutaj, ten. Do najczęściej używanych spójników należały - a, i.

Powyższa analiza wskazuje na znaczne niedostatki w zasobie czynnego słownika dzieci. Należy również dodać, że badane dzieci popełniły sporą ilość błędów w posługiwaniu się formami gramatycznymi.

2. Podsumowanie

Przeprowadzone badania nad ustaleniem poziomu mowy dziecka sześciolatniego nie upoważniają do wyciągnięcia wniosków o charakterze ogólnym, ze względu na małą próbę badawczą, jak i ograniczenie się do jednej formy wypowiedzi. Przedstawione rezultaty mogą być jedynie przyczynkiem do analizy tego złożonego i rozległego tematu.

Zastosowanie serii obrazków - "Pożar" może budzić wątpliwość ze względu na brak bezpośrednich doświadczeń dzieci. Jest to jednak temat wpływający z realizacji hasła programowego - "Zaznajomienie z miejscowymi instytucjami użyteczności społecznej i ich funkcjami np ośrodek zdrowia, straż pożarna itp. "Zagadnienie to było realizowane w badanej grupie dzieci. Do jego realizacji wykorzystano również wycieczkę. Nie powinno więc sprawiać dzieciom trudności w swobodnym wypowiadaniu się.

Celem badań było stwierdzenie stopnia przygotowania dzieci do dalszego kształcenia i rozwijania języka w klasie pierwszej. Z analizy wypowiedzi wynika, że w badanej grupie tylko 5 sześciolatków osiągnęło pełną dojrzałość szkolną w zakresie umiejętności opowiadania. Należy przypuszczać, że liczba ta wzrosłaby podczas rozmowy na temat historyjki obrazkowej. Nauczyciela obowiązuje jednak realizacja treści programowych. Badane dzieci nie osiągnęły poziomu przewidzianego w treściach programu wychowania umysłowego w przedszkolu. Podstawową formę wypowiedzi dziecka stanowiły wypowiedzenia pojedyncze. Na osiągnięte rezultaty miał wpływ zarówno styl pracy nauczyciela jak i środowisko. Wiadomo jednak, że dobra praca dydaktyczno-wychowawcza może rekompensować braki środowiskowe.

PRZYPISY

- ¹M.Karwowska-Struczyk, Rozmowa dzieci w wieku przedszkolnym, Warszawa WSiP 1982 s.14
- ²Zakres treści wychowania i kształcenia dla dzieci sześcioletnich /wkładka do programu wychowania w przedszkolu/ Warszawa WSP 1977
- ³St.Kowalski, Rozwój mowy i myślenia dziecka, Warszawa PWN 1982 s.250-257
- ⁴Sabina Guz, Funkcje przewidziane programem tematyki języka polskiego w kształceniu sprawności językowych i kształtowaniu postaw społeczno-moralnych, Oświata i Wychowania 18 /400/ NURT nr 5
- ⁵M.Karwowska-Struczyk - Op.cit. s.70-74
- ⁶H.Mystkowska, Właściwości mowy dziecka sześćo-siedmioletniego, Warszawa PZWS 1970 s.68
- ⁷M.Karwowska-Struczyk, Op.cit. s. 169-177